

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Придунайська філія

Кафедра «Права»

Філіпова Н.А.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Право Європейського Союзу (Право ЄС)

спеціальності: 081 «Право»
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня «бакалавр»
(назва освітнього рівня)

освітньої програми: 081 «Право»
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації: «Цивільне, господарське право та право інтелектуальної
власності»
(назва спеціалізації)

Ізмаїл 2022

**ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Придунайська філія
Кафедра «Права»**

Назва дисципліни	<u>Право Європейського Союзу (Право ЄС)</u>
Викладач (-і)	Кулава Марія Костянтинівна
Портфоліо викладача (-ів)	--
Контактний тел.	+38 (067) 60-15-339
E-mail:	mkulava80@gmail.com, mkulava80@ukr.net
Сторінка дисципліни на сайті	http://izmail.maup.com.ua
Консультації	Графік консультацій: – другий, третій понеділок місяця – 14.00 - 17.00

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Курс	3
Семестр	6-й
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90 годин
Аудиторні години:	20 лекційних та 10 семінарських (практичних) годин
Модульний контроль	1 модульна контрольна робота
Самостійна робота Індивідуальне науково-дослідне завдання	60 годин в планах семінарських занять, завданнях для самостійної роботи студентів, надається студенту на занятті при ознайомленні з силабусом.
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Право ЄС» є надання студентам відповідного рівня знань про зміст і особливості права ЄС, інститути ЄС, ознайомлення з концептуальними основами, методологією аналізу міжнародних процесів, фактів та обставин, пов'язаних із зародженням, формуванням та розвитком права ЄС, проведення глибокого історичного, правового, економічного аналізу європейських і світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна. Дисципліна «Право ЄС» орієнтована на вивчення студентами економічних, правових і соціально-культурних аспектів співробітництва європейських держав, теоретичних проблем цього процесу, а також можливих шляхів їх вирішення.

Ціль вивчення дисципліни «Право ЄС» спрямована на формування у студентів системи науково-теоретичних знань із права ЄС та ознайомлення з актуальними проблемами

сучасного європейського права у взаємозв'язку з інтеграційними процесами європейського співтовариства.

3. Формат курсу - очний (*offline*) та/або дистанційний (*online*)

4. Компетентності та програмні результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: передумови утворення та основні етапи становлення ЄС; структуру, функції та повноваження органів влади ЄС: Ради ЄС, Парламенту ЄС, Європейської Комісії, Суду Європейських Спільнот, Європейського омбудсмена, Європейського суду аудиторів, консультативних органів ЄС; основні принципи та засади судової системи ЄС; створення та процес еволюції права ЄС; особливості *suī generis* права ЄС; основні поняття та принципи науки сучасного права Європейського Союзу; найбільш поширені доктрини класичного права ЄС; поняття, принципи, джерела права ЄС; особливості системи права ЄС; поняття та ознаки основних галузей права ЄС; зміст окремих судових рішень Суду Європейських Спільнот.

вміти: розкривати теоретичні положення права ЄС, систематизувати та аналізувати їх; орієнтуватися в системі правових джерел, аналізувати положення права ЄС; порівнювати норми права ЄС та інші джерела правової системи ЄС; визначати і оцінювати правове становища людини та громадянина у ЄС; аналізувати сучасні події та процеси в системі європейських міжнародних відносин з точки зору застосування міжнародно-правової аргументації; здійснювати інформаційний пошук довідкової та методичної літератури за допомогою інформаційних технологій для підготовки аналітичних висновків з питань права ЄС, будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими з урахуванням європейських пріоритетів та стандартів у галузі прав людини тощо; аналізувати національне законодавство на предмет його відповідності європейському праву; за необхідності застосовувати приписи домовленостей між Україною та країнами Євросоюзу; здійснювати правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя Європейського Союзу; оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності європейським стандартам; давати оцінку правових актів, що складаються у процесі діяльності інституцій Європейського Союзу; давати фахову оцінку подій і явищ у суспільно-політичному житті Європейського Союзу, про які йдеться у засобах масової інформації; аналізувати чинне законодавство ЄС з точки зору правової теорії; аргументовано відстоювати власну позицію щодо питань євроінтеграції з позицій науки національного права та чинного законодавства.

Перелік компетентності, якими повинен опанувати студент при вивченні дисципліни:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати первинні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Після вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати набуті результати навчання:

Соціально гуманітарна ерудованість:

P1. Визначити переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

P2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання

P3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

P4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

P5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

P6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

Дослідницькі навички:

P8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

P9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Комунікація:

P11. Володіти базовими навичками риторики.

P12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло

P13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій:

P14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

P15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

Праворозуміння:

P18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

P19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

P20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Правозастосування:

P21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

P23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна к-сть годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні	10
самостійна робота	60

6. Ознаки курсу:

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Цикл професійної підготовки
2021-2022 н.р.	6-й	081 Право	3	Вибіркові дисципліни професійної підготовки

7.Пререквізити (перелік попередньо прослуханих курсів): теорія держави і права; конституційне право; адміністративне право, кримінальне право і процес, господарське право, міжнародне право, трудове право, цивільне право.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання:

1.Програмне забезпечення для доступу до законодавчої бази на сайті: www.rada.gov.ua/laws

9. Політики курсу.

Студент дотримується правил академічної доброчесності відповідно до «**Положення щодо впровадження системи академічної доброчесності**» в Придунайській філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП», ухваленого рішенням Вченої ради Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (протокол від 17.12.2019 р.) та «**Положення щодо впровадження системи забезпечення академічної доброчесності кафедри права Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**» (протокол засідання кафедри права від 30.06.2020 р., ухвалено рішенням Вченої Ради Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП» від 27.08.2020 р.).

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час семінарських занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;
- опрацювання теоретичного матеріалу та практичних завдань, які надані в курсі «Право ЄС» на платформі Google Classroom (код класу надається викладачем на першому занятті).

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів нормативно-правових актів, а також при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- списування та плагіат.

Реферативні роботи студент виконує самостійно, з обов'язковим посилення на джерела інформації та самостійно перевіряє їх онлайн на безкоштовних сервісах на наявність плагіату.

Розподіл балів, що присвоюються студентам з навчальної дисципліни «Право ЄС», є сумою балів за виконання семінарських (практичних) завдань, самостійну роботу, індивідуально-дослідні завдання з врахуванням балів, отриманих під час заліку.

Студент, який не з'являвся на заняття (незалежно від причин) повинен відпрацювати пропущені заняття (незалежно від причини пропуску) та відпрацювати незадовільні оцінки під час консультацій.

10. Зміст дисципліни. Календарно-тематичний план. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАЗВА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ І ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН							
	Денна ф/н				Заочна ф/н			
	Усього	в тому числі			Усього	в тому числі		
		Лек-ції	СЗ	СРС		Лек-ції	СЗ	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Загальна частина.	8	2	0	6	8	0	0	8
Т1. Становлення та розвиток права Європейського Союзу	8	2	0	6	8	0	0	8
Т2. Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика	9	2	1	6	9	1	0	8
Т3. Поняття і структура права Європейського Союзу. Принципи права ЄС. Система джерел права ЄС.	9	2	1	6	9	1	0	8
Т4. Основні інститути права ЄС	10	2	2	6	10	1	1	8
Т.5. Членство в ЄС. Процедура розширення ЄС. Копенгагенські критерії	9	2	1	6	9	1	0	8
Т.6. Прийняття правових актів в ЄС. Процедури укладення міжнародних угод. Бюджетна процедура	8	2	0	6	8	0	0	8
Особлива частина Т.7. Права людини в ЄС. «Шенгенське право»	9	2	1	6	9	1	0	8
Т.8. Корпоративне право ЄС, митне право ЄС	8	2	0	6	8	0	0	8
Т.9. Трудове, податкове, екологічне, інформаційне право ЄС	9	2	1	6	8	0	0	8
Т.10 Правове регулювання співробітництва України та ЄС. Адаптація права України до права ЄС	9	2	1	6	12	1	1	10

Модульна контрольна робота № 1 (для денної форми навчання) –т.1-10	2		2					
Разом по змістовному модулю 1	90	20	10	60	90	6	2	82
Форма контролю: залік								

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «Право ЄС»

Разом по дисципліні: 90 год., з них 20 год. – лекції, 10 год. – семінарські заняття (із них модульний контроль – 2 год); самостійна робота – 60 год.

Кількість балів за 6-й/8-й семестр	160 балів									
Модуль	МОДУЛЬ 1.									
Змістові модулі	Змістовий модуль 1.									
Відвідування лекцій (кількість балів із розрахунку 1 бал за відвідування 1 лекції)	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми лекцій	Т1. Становлення та розвиток права Європейського Союзу	Т2. Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика	Т3. Поняття і структура права Європейського Союзу. Принципи права ЄС. Система джерел права ЄС	Т4. Основні інститути права ЄС	Т.5. Членство в ЄС. Процедура розширення ЄС. Копенгагенські критерії	Т.6. Прийняття правових актів в ЄС. Процедура укладення міжнародних угод. Бюджетна процедура	Т.7. Права людини в ЄС. «Шенгенське право»	Т.8. Корпоративне право ЄС, митне право ЄС	Т.9. Трудове, податкове, екологічне, інформаційне право ЄС	Т.10. Правове регулювання співробітництва України та ЄС. Адаптація права України до права ЄС
Семінарські /практичні заняття (кількість балів)	За відвідування семінарських/практичних занять – 5 балів За активність та результативність під час семінарських занять – надається максимум 40 балів (із розрахунку 4 заняття, за кожне з яких студент може отримати максимально 10 балів) (модульна робота оцінюється окремо)									
Теми семінарських занять	Т1. Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика	Т2. Поняття і структура права Європейського Союзу. Принципи права ЄС. Система джерел права ЄС	Т3. Основні інститути права ЄС	Т.4. Членство в ЄС. Процедура розширення ЄС. Копенгагенські критерії	Т.5. Права людини в ЄС. «Шенгенське право»	Т.6. Трудове, податкове, екологічне, інформаційне право ЄС	Т.7. Правове регулювання співробітництва України та ЄС. Адаптація права України до права ЄС			

Самостійна робота	Завдання до самостійного виконання наведені в планах семінарських занять та самостійної роботи. За виконання не менше ніж 80% завдань надається максимум 50 балів
Поточний проміжний контроль	Модульна контрольна робота № 1 (для денної форми навчання) т.1-10 25 балів
Вибіркові засоби діагностики результатів навчання	
Підготовка наукового реферату (не більше одного- двох)	10 балів
Підготовка презентації на тему, узгоджену з викладачем	10 балів
Підготовка наукової доповіді на конференцію (не більше одної)	10 балів
Підсумковий контроль (залік)	Розрахунковий коефіцієнт за 6-й семестр 1,6 (160 балів :100). Розрахунок здійснюється за наступним чином: студент набрав за всі види поточної навчальної діяльності та за модульні контрольні роботи X балів; розрахунок: $X : 1,6 =$ загальна кількість балів

11. Форми і методи навчання.

Основними видами навчальних аудиторних занять є лекції, семінарські заняття, консультації

12. Система оцінювання та вимоги.

Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<https://drive.google.com/file/d/1ENRncPY-dU2qLke7awVKn1OdfG88Hg8D/view>)

Результати поточних досягнень студента (РПД)

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	6-й семестр	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	10	10
Відвідування семінарських занять	1	5	5
Робота на семінарському занятті	10	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	10	5	50
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ (науковий реферат, презентація, доповідь на конференції)	10	3	30
Разом	-	-	160
Максимальна кількість балів – 6-й семестр – 160 балів			
Розрахунок: 6-й семестр - $160:100=1,6$. Студент набрав X балів; розрахунок: $X:1,6 =$ загальна кількість балів.			

ЗАГАЛЬНА ПІДСУМКОВА ОЦІНКА по дисципліні – це середнє арифметичне між результатами поточних досягнень (РПД).

Обраховується по формулі:

РПД : 1,6 = загальна кількість балів

Наприклад: студент набрав 145 балів ($145:1,6= 91$ бал).

Політика виставлення балів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимальна кількість – 100 балів) визначається як сума балів поточного та підсумкового контролю. **Залік проводиться в усній формі.**

Поточний контроль - це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять) та активності студента на занятті. Поточний контроль

реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- опрацювання теоретичного матеріалу та вирішення практичних завдань за допомогою платформи Google Classroom.

Засоби діагностики результатів навчання

Розподіл балів (2021-2022 н.р.).

Види	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
<u>I. ОБОВ'ЯЗКОВІ</u>			
1.1 підготовка до семінарських занять	за розкладом	активність та результативність під час семінарських занять	40 балів
1.2. виконання модульних контрольних завдань	МКР №1 виконується після опрацювання 1-10 тем курсу	перевірка правильності виконання модульних контрольних завдань	25 за 1 модуль
1.3. Вивчення тем, що виносяться на самостійне опрацювання	експрес – контроль на семінарських заняттях по теоретичним питанням; по завданням – письмова форма на семінарських заняттях по розкладу	Перевірка правильності виконання завдань; шляхом проведення експрес – контролів, а також усного опитування під час індивідуальних консультацій.	завдання наведені в планах семінарських занять та самостійної роботи за виконання завдань надається 50 балів
<u>II ВИБІРКОВІ</u>			
2.1. Підготовка наукового реферату (не більше одного)	Тема затверджується викладачем	Захист наукового реферату під час семінарського заняття або під час консультації	1 робота - 10 балів
2.2. Підготовка презентації	Вибір теми презентації	Захист презентації здійснюється під час	

	здійснюється за узгодженням з викладачем	семінарського заняття	
2.3. Підготовка наукової доповіді на конференцію (не більше одної)	Тема доповіді затверджується викладачем	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або індивідуальних консультацій	
Разом балів за вибіркові види СРС			30 балів
Відвідування лекційних та семінарських занять			15 бали
Всього балів за відвідування, за СРС та відповідь на запитання			160 балів

Критерії оцінки систематичності та активності роботи на семінарських заняттях студентів денної форми навчання є наступні:

За 10-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Критерії оцінювання
9-10 (відмінно)	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
8 (добре)	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
7 (добре)	C	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
6 (задовільно)	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
5 (задовільно)	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
4-1 (незадовільно)	FX	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
	F	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

13. Критерії оцінювання самостійної роботи.

Опанування програмного матеріалу можливе при відвідуванні лекційних занять на яких використовуються наступні методи навчання: розповідь, бесіда, передачі і сприйняття навчальної інформації, аналіз нормативно-правових актів.

Самостійна робота передбачає опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, нормативно-правових актів, підготовка до семінарських занять, самостійне розв'язання задач – казусів по темах.

Індивідуальні завдання: індивідуальне навчально-дослідне завдання (написання рефератів – для студентів денної форми навчання). Індивідуальні навчальні завдання можуть мати також наступні види: конспект з теми власно розробленим студентом планом, анотація прочитаної додаткової літератури з дисципліни, бібліографічний опис тощо; розробка навчальних тестових завдань.

До методів СРС, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, відносимо: проблемно-пошукові (опрацювання першоджерел, вивчення нормативно-законодавчої та правової бази, самостійне вирішення практичних завдань); методи проектного навчання (участь у круглих столах); колективної розумової діяльності (групові ситуаційні завдання), застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (унаочнення запропонованого викладачем навчального матеріалу, підвищення мотивації студентів до самостійної роботи за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності).

Критерії оцінювання завдань для самостійної роботи:

- змістовність – 3 бали;
  - відповідність діючому законодавству та стилю оформлення – 2 бали;
- Максимальна кількість балів за одну тему (одиницю) цієї роботи – 5 балів

Критерії оцінювання ІНДЗ:

- повнота розкриття теми, дотримання діючого законодавства, матеріалів юридичної практики – 4 бали;
- якість інформації – 3 бали;
- самостійність, креативність, для доповідей на конференцію, наукових рефератів та презентацій – 3 бали.

Максимальна кількість балів за один вид індивідуального завдання - 10 балів

14. Модульний контроль знань за визначеними темами може проводитись усно або письмово за вибором викладача у формі відповідей на теоретичні питання або розв'язання практичних завдань, виконання тестів, тощо.

При виконанні модульних завдань оцінюванню підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування певного модуля.

Критеріями оцінки правильності виконання модульних контрольних завдань (чи усної відповіді на теоретичні питання) є:

№ п/п	критерії оцінки знань студента виявлених під час проведення модульного контролю	кількість балів
1.	студент в процесі усної (письмової) відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання, виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість	25 бали

2.	студент має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише на половину поставлених запитань , тощо; або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	15 балів
3	студент має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь на 1/3 (одну третину) поставлених запитань, тощо. Або відповідає на тестові завдання з використанням комп'ютерної техніки на відповідну кількість балів	10 балів
4.	студент дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання , тощо.	0 балів

15. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Право ЄС» проводиться у формі заліку (**6-й семестр**).

Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав всі види робіт, які передбачені силябусом та відвідав всі аудиторні заняття, які передбачені розкладом.

Оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін, формою підсумкового контролю яких є залік, здійснюється на основі виконання всіх видів навчальної діяльності, поточного контролю та заліку. При оцінюванні результатів заліку 100 балів розподіляються між кількістю питань.

Система ліквідації академічної заборгованостей має такий зміст:

- студент, який набрав за результатами поточного і підсумкового контролю від 35 до 59 балів, після належної підготовки має право повторного складання заліку;
- студент, який набрав за результатами поточного і підсумкового контролю від 0 до 34 балів тобто менше 50% кількості балів, достатніх для отримання задовільної оцінки, зобов'язаний пройти повторний курс вивчення дисципліни перед повторним складанням заліку.

16.Орієнтовний перелік питань до заліку по дисципліні «Право ЄС»

1. Основні ідеї та передумови інтеграції західноєвропейських держав.
2. Створення Європейських співтовариств. Загальна характеристика Паризького договору 1951 р. та Римських договорів 1957 р.
3. Розвиток економічної, політичної і правової інтеграції держав-членів Європейських співтовариств у 60-і – 80-і рр. ХХ століття. Єдиний Європейський акт 1986 р.
4. Створення Європейського Союзу і загальна характеристика Маастрихтського договору 1992 р. Структура ЄС.
5. Амстердамський та Ніццький договори 1997 та 2001рр.: причини укладення, загальна характеристика.

6. Розвиток інтеграції в рамках ЄС у 2003-2007 рр.
7. Європейський Союз на сучасному етапі. Загальна характеристика Лісабонського договору 2007 р.
8. Поняття права Європейського Союзу, його предмет та методи. Особливості права ЄС.
9. Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним публічним правом і національним правом держав-членів.
10. Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація.
11. Джерела права Європейського Союзу: загальна характеристика. Система джерел права ЄС.
12. Нормативно-правові акти Європейського Союзу.
13. Індивідуальні, рекомендаційні акти та акти особливого роду Європейського Союзу.
14. Прецедентне право Європейського Союзу. Значення рішень Суду ЄС у розвитку європейської інтеграції.
15. Особливості системи права Європейського Союзу.
16. Правова природа Європейського Союзу: основні концепції
17. Порядок прийняття держав до Європейського Союзу та порядок виходу держав зі складу ЄС. Проблеми розширення ЄС на сучасному етапі.
18. Компетенція Європейського Союзу: поняття, сутність, структура та правові джерела компетенції.
19. Цілі створення та цілі діяльності Європейського Союзу.
20. Принципи діяльності Європейського Союзу.
21. Компетенція Європейського Союзу в сфері внутрішньої політики.
22. Компетенція Європейського Союзу в сфері зовнішньої політики.
23. Додаткова компетенція Європейського Союзу.
24. Відповідальність держав-членів за порушення спільних цінностей та принципів ЄС.
25. Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту та органу ЄС.
26. Принципи побудови та функціонування інституційної системи ЄС.
27. Інститути Європейського Союзу: загальна характеристика та класифікація.
28. Правовий статус і внутрішня організація Європейського парламенту.
29. Склад і порядок формування Європейського парламенту. Правовий статус депутатів Європейського парламенту.
30. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейським парламентом.
31. Правовий статус, склад і порядок формування Європейської Ради.
32. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейською Радою.
33. Правовий статус і внутрішня організація Ради Європейського Союзу.
34. Склад і порядок формування Ради Європейського Союзу.
35. Повноваження та порядок прийняття рішень Радою Європейського Союзу.
36. Правовий статус і внутрішня організація Європейської комісії.
37. Склад і порядок формування Європейської комісії. Правовий статус членів Комісії.
38. Повноваження та порядок прийняття рішень Європейською комісією.
39. Правотворчий процес і законодавчі процедури у Європейському Союзі.
40. Судова система ЄС: загальна характеристика.
41. Правовий статус та внутрішня організація Суду Правосуддя ЄС.
42. Склад і порядок формування Суду Правосуддя ЄС. Правовий статус суддів і генеральних адвокатів.
43. Юрисдикція Суду Правосуддя ЄС.
44. Правовий статус, внутрішня організація та юрисдикція Загального Суду.
45. Правовий статус, внутрішня організація та повноваження Суду аудиторів (Рахункової палати) ЄС.
46. Допоміжні та консультативні органи Європейського Союзу.
47. Основи правового становища людини і громадянина у Європейському Союзі: загальна характеристика та джерела.

48. Хартія основоположних прав Європейського Союзу 2000 р.: структура, зміст, особливості застосування.
49. Громадянство Європейського Союзу, його співвідношення з громадянством держав-членів.
50. Принципи правового статусу людини та громадянина у Європейському Союзі.
51. Основні права, свободи і обов'язки людини та громадянина у Європейському Союзі.
52. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в Європейському Союзі.
53. Основні форми правового захисту особистості в Європейському Союзі.
54. Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС. Поняття і класифікація принципів внутрішнього ринку.
55. Принцип вільного руху товарів у праві ЄС: зміст, обмеження.
56. Принцип вільного руху осіб у праві ЄС: зміст, обмеження.
57. Принцип вільного руху послуг у праві ЄС: зміст, обмеження.
58. Принцип вільного ділового заснування у праві ЄС: зміст, обмеження.
59. Принцип вільного руху капіталів і здійснення платежів у праві ЄС: зміст, обмеження.
60. Правовий статус та організаційно-правові форми «європейських юридичних осіб».
61. Економічний і валютний союз: поняття, елементи, основні етапи формування.
62. Правовий режим єдиної валюти ЄС.
63. Правовий статус Європейського центрального банку та Європейської системи центральних банків.
64. Правові форми координації економічної політики держав-членів ЄС.
65. Правові засади фінансової та податкової систем ЄС.
66. Бюджет ЄС: джерела формування, порядок прийняття.
67. Антимонопольна політика ЄС та регулювання конкуренції.
68. Політика ЄС щодо встановлення простору свободи, безпеки та правосуддя.
69. Поліцейське співробітництво у рамках ЄС.
70. Судове співробітництво у цивільних і кримінальних справах у рамках ЄС.
71. Шенгенське право: поняття, джерела, місце у системі права ЄС.
72. Правове регулювання перетину внутрішніх і зовнішніх кордонів держав-членів ЄС.
73. Єдина (Шенгенська) віза: поняття, категорії, правове регулювання порядку видачі.
74. Правове регулювання функціонування Шенгенської інформаційної системи.
75. Європейська політика сусідства та Східне партнерство ЄС.
76. Правові засади взаємовідносин між Україною і ЄС та його державами-членами. Угода про асоціацію 27.06.2014 р.
77. Основні напрями інтеграційного процесу України.
78. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС: поняття, основні проблеми.
79. Сучасний стан і перспективи розвитку взаємовідносин України з ЄС.
80. Головні аспекти європейського законодавства, політики і діяльності ЄС.
81. Правове регулювання сільського господарства ЄС.
82. Право ЄС в сфері аудіовізуальних засобів і СМІ.
83. Бюджетне право ЄС.
84. Конкурентне право ЄС.
85. Правовий захист споживачів в ЄС.
86. Право ЄС в сфері культури.
87. Митне право ЄС.
88. Правове регулювання в сфері розвитку (Development law).
89. Правова регламентація економічних і грошових відносин (Economic and monetary affairs).
90. Право ЄС в сфері освіти, навчання, молоді і спорту.
91. Політика зайнятості і соціальна політика.
92. Право в сфері енергетики
93. Правове регулювання розширення ЄС.

94. Правове регулювання підприємства.
95. Право ЄС в сфері навколишнього середовища і зміни клімату.
96. Право в сфері зовнішніх відносин.
97. Правове регулювання внутрішньої торгівлі в ЄС.
98. Правове регулювання боротьби з шахрайством в ЄС.
99. Правова регламентація безпеки харчових продуктів в ЄС.
100. Право в сфері внутрішньої політики і політики безпеки в ЄС.
101. Правове регулювання гуманітарної допомоги і цивільного захисту в ЄС.
102. Права людини в ЄС.
103. Інформаційне право ЄС.
104. Правове регулювання інституційних відносин в ЄС
105. Право ЄС в сфері внутрішнього ринку.
106. Правосуддя, свобода і безпека в ЄС.
107. Морське право ЄС і регулювання риболовства.
108. Право ЄС в сфері охорони здоров'я
109. Правове регулювання регіональної політики в ЄС.
110. Право ЄС в сфері досліджень та інновацій.
111. Податкове право ЄС.
112. Транспортне право ЄС.

17. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

18. Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992. URL: https://europa.eu/europeanunion/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf.
2. Договір про функціонування ЄС від 25.03.1957. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>.
3. Амстердамський договір від 02.10.1997. URL: https://europa.eu/europeanunion/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf.
4. Директива 2003/109/ЄС про статус громадян третіх країн, що проживають на постійній основі в ЄС від 25.11.2003. Офіційний вісник. L 16, 23.1.2004. С. 44–53.
5. Директива 2004/38/ЄС про право громадян Союзу і членів їхніх родин вільно пересуватися та проживати в межах територій держав-членів від 29.04.2004. Офіційний вісник. L 158, 30.4.2004, р. 77–123.

6. Директива 2008/115/ЄС про спільні стандарти та процедури у державах-членах щодо повернення громадян третіх країн, що перебувають на незаконних підставах, від 16.12.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0115>
7. Директива 2009/52/ЄС, що запроваджує мінімальні стандарти щодо санкцій та заходів проти працедавців громадян третіх країн, що незаконно перебувають, від 18.06.2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0052>
8. Директива 2011/36 про попередження та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв від 05.04.2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>
9. Директива 2011/95/EU про стандарти для кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як осіб, які потребують міжнародного захисту, уніфікованого статусу біженців та осіб, що потребують додаткового захисту та про зміст наданого захисту від 13.12.2011. Офіційний вісник. L 337, 20.12.2011. С. 9–26.
10. Директива 2011/98 про єдину процедуру звернення за єдиним дозволом для громадян третіх країн на проживання та роботу на території держав-членів і про єдиний перелік прав працівників третіх держав, що проживають в державах-членах на законних підставах від 13.12.2011. Офіційний вісник. L 343, 23.12.2011. С. 1–9.
11. Директива 2012/29/EU, що запроваджує мінімальні стандарти прав, підтримку та захист жертв злочинів від 25.10.2012. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>
12. Директива 2013/32/EU про загальні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту від 26.06.2013. Офіційний вісник. L 180, 29.6.2013. С. 60–95.
13. Директива 2013/33/EU про стандарти прийому шукачів міжнародного захисту від 26.06.2013. Офіційний вісник. L 180, 29.6.2013. С. 96–116.
14. Конвенція, що імплементує Шенгенську угоду між урядами країн Союзу Бенілюкс, ФРН та Французької Республіки про поступове скасування перевірок на спільних кордонах від 19.06.1990. Офіційний вісник. 2000. L. 239. С. 19-62.
15. Лісабонський договір від 13.12.2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>.
16. Ніццький договір від 26.02.2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT>.
17. План дій з лібералізації візового режиму для України від 22.11.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001
18. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другої сторони, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017. № 1106. Офіційний вісник України. 2018. № 24. Ст. 852.
19. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 1028.
20. Про основні засади внутрішньої і зовнішньої політики України: Закон України від 01.07.2010. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 1452.
21. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2017. № 759. Офіційний вісник України. 2017. № 84. Ст. 2565.
22. Регламент 2019/1896 про Європейську прикордонну і берегову охорону від 13.11.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1573722151667&uri=CELEX:32019R1896>
23. Регламент 2016/399 «Кодекс ЄС про норми, що регламентують рух осіб через кордони» від 09.03.2016. (Шенгенський кодекс про кордони). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02016R0399-20170407>.

24. Регламент 2016/794 від 11.05.2016 про Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол) та заміну і скасування рішень Ради ЄС 2009/371/ЈНА, 2009/934/ЈНА, 2009/935/ЈНА, 2009/936/ЈНА і 2009/968/ЈНА. Офіційний вісник. L 135. С. 53 – 114.

25. Регламент 2017/2226, що запроваджує систему «в'їзду/виїзду» для реєстрації даних про в'їзд та виїзд та відмов у в'їзді громадян третіх країн, що перетинають зовнішні кордони держав-членів, та визначає умови доступу до системи «в'їзду/виїзду» у правоохоронних цілях, що змінює Конвенцію, яка імплементує Шенгенську угоду та відповідні регламенти, від 30.11.2017. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R2226>

26. Регламент 2018/1240 про запровадження Європейської інформаційної системи авторизації подорожей (ETIAS) від 12.09.2018. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1240>

27. Регламент 2018/1727 від 14.11.2018 про Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва в галузі кримінального правосуддя, який замінює та скасовує рішення Ради ЄС 2002/187/ЈНА. Офіційний вісник. L 295. С. 138 – 183.

28. Регламент 2018/1806, що визначає перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візи при перетині зовнішніх кордонів, і країн, громадяни яких звільняються від такої вимоги, від 14.11.2018. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1806>.

29. Регламент 2018/1860 про використання Шенгенської інформаційної системи з метою повернення громадян третіх країн, що незаконно перебувають, від 28.11.2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1860>

30. Регламент 439/2010 від 19.05.2010 р. про заснування Європейського офісу з підтримки притулку. Офіційний вісник. L 132. 29.05.2010. С. 11–28.

31. Регламент 492/2011 про свободу руху працівників у межах Союзу від 05.04.2011. Офіційний вісник. L 141, 27.5.2011. С. 1–12.

32. Регламент 603/2013 про запровадження «Євродак» для порівняння відбитків пальців від 26.06.2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0603>

33. Регламент 604/2013, що визначає критерії і механізми визнання держави-члена, відповідальної за перевірку запиту про надання міжнародного захисту, поданого громадянами третіх країн або особами без громадянства в одній із держав-членів, від 26.06.2013. Офіційний вісник. L 180, 29.6.2013. С. 31–59.

34. Регламент 767/2008 щодо Візової інформаційної системи та обміну даними між державами-членами щодо довготермінових віз від 09.07.2008. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0767>.

35. Регламент 810/2009 про Візовий кодекс ЄС від 13.07.2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0810>.

36. Регламент Європейської Комісії 635/2006 про скасування Регламенту Європейської Комісії 1251/70 про право працівників залишатися на території держави-члена після завершення трудової діяльності від 29.06.1970 від 25.04.2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A32006R0635>

37. Регламент Ради 168/2007 від 15.02.2007 про заснування Агенції ЄС із захисту фундаментальних прав. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32007R0168>.

38. Угода між урядами країн Союзу, Бенілюкс, ФРН та Французької Республіки про поступове скасування перевірок на спільних кордонах від 14.06.1985. Офіційний вісник. 2000. L. 239. С. 13–18. 21

39. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другої сторони, 2014. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Ст. 212.

40. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18.06.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_851

41. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18.06.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850

42. Хартія основоположних прав Європейського Союзу від 07.12.2000. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>.

Основна література

43. Європейське право: Право Європейського Союзу: підручник: у трьох книгах / За ред. В. І. Муравйова. Київ: Ін Юре, 2015. 312 с.

44. Макаруха З. М. Правові засади діяльності Європейського Союзу у сфері забезпечення простору свободи, безпеки та юстиції : монографія. Львів : Астролябія, 2011. 543 с.

45. Макаруха З. М. Правові засади заснування та розвитку простору свободи, безпеки та юстиції в рамках Європейського Союзу: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11; Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ, 2011. 543 с.

46. Мушак Н. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 442 с.

47. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С. М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 590 с.

48. Поліванова О. М. Правове регулювання свободи пересування фізичних осіб у Європейському Союзі : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2012. 233 с.

49. Право Європейського Союзу : норм. матеріали / упоряд. : І. В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк. Харків : Право, 2019. 500 с.

50. Право Європейського Союзу: Підручн. / За ред. Р. А. Петрова. К.: Істина, 2019. 392 с.

51. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.

52. Чуєнко В. І. Праве регулювання статусу біженців в Європейському Союзі: сучасний стан і перспективи розвитку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Х., 2018. 235 с.

Додаткова література

53. Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.

54. Миграционное право Европейского Союза : учебник / под ред. А. С. Четверикова. Москва : Проспект, 2018. 368 с.

55. Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. Київ : Міжнародна організація з міграції, 2015. 100 с.

56. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: Що, чому і як? / за ред. М. Емерсона, В. Мовчан. Вид. 2-е. Брюссель (CEPS), Київ (Ін-т економічних досліджень і політичних консультацій), 2018. 288 с.

57. Сірант М. М. Статус біженців у Європейському Союзі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2008. 234 с.

58. Терещенков А. М. Міжнародно-правові аспекти регламентації трудової міграції в країнах-членах ЄС. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. № 1. С. 179–183.

59. Філіпова Н. В. Соціальний захист трудових мігрантів у країнах ЄС та в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2013. № 1 (43). С. 378–385.

60. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз: монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.

Електронні ресурси

<http://europa.eu> — Офіційна сторінка Європейського Союзу

<http://www.eurotreaties.com/eurotexts.html> тексти установчих договорів Європейського Союзу

www.minjust.gov.ua/file/23491 — Консолідовані версії Лісабонського договору (українською мовою)

<http://www.europarl.europa.eu> — офіційна сторінка Європейського Парламенту

<http://ec.europa.eu> — офіційна сторінка Європейської Комісії

https://ec.europa.eu/home-affairs/index_en — «Міграція та внутрішні справи», Офіційний портал Європейської Комісії

<http://www.consilium.europa.eu> — офіційна сторінка Ради Європейського Союзу

<http://www.curia.europa.eu> — офіційна сторінка Суду Справедливості Європейського Союзу

<https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire> — акти *acquis* ЄС, перекладені українською мовою

<https://pulse.eu-ua.org> – прогрес виконання Угоди про асоціацію

<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> — пошукова система нормативних актів ЄС

<https://eu-ua.org> – Євроінтеграційний портал

http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm – Представництво Європейського Союзу в Україні